

бранъ отъ домашнитѣ ми като книга, която можеше да ме утѣши, безъ да ме компрометира прѣдъ турскитѣ власти. И дѣйствително азъ намѣрихъ въ нея и утѣха и поучение, и за пръвъ и за послѣденъ — може-би — пжтъ въ живота си азъ изчетохъ рѣчникъ отъ кора до кора. Па и до самитѣ кори азъ намѣрихъ материалъ за занятие, тъй като на бѣлитѣ листа до тѣхъ сѣмъ забѣлѣжилъ нѣкои дати и факти отъ затворническия ми животъ, а на една бѣла страница имамъ нарисувана едната страна на послѣдната ни тъмница отъ нашия другаръ въ нея, споменатия вече живописецъ, Станиславъ Доспѣвски. И ще пазя азъ тоя рисункъ не само като споменъ отъ нашия затворъ, но и като послѣденъ трудъ на единъ многообѣщаещъ по едно врѣме български артистъ. Клетиятъ Доспѣвски! Заточенъ като мене въ Цариградъ прѣзъ ноември 1877, той се разболѣ тамъ отъ тифъ и почина неоплаканъ мжченикъ и той за българската свобода. Отъ трима ни въ тъмницата той бѣше съ най-равенъ характеръ, недостжпенъ на буйни надежди или бурно отчаяние, невѣзмутимъ, съ непоколебима вѣра въ нашето освобождение отъ затвора и съ твърдо рѣшение, слѣдъ като се освободи и България, да стане и умре учителъ на рисуването въ нѣкоя държавна гимназия. И отъ трима ни той лежи днесъ въ чужда земя далечъ отъ народа, комуто той се готвѣше да служи тъй скромно и тъй полезно.

А тоя народъ! Колко често въ затвора ние забравяхме нашитѣ мжки, когато виждахме по вѣстницитѣ единъ блѣденъ лжчъ на надежда и за него, една незначителна побѣда на освободителитѣ врѣзъ неговия мжчителъ. И ние се впускахме въ мечти. Питаме се, дали дѣйствително свѣтътъ ще се обогати съ още три-четири милиона свободни граждани, дали наистина България ще се ползува отъ кръвта, която тъй щедро се проливаше за нея. Правѣхме си прѣдположения, като колко голѣма, като колко самостоятелна ще бжде тая мила България. Ще ли да има границитѣ, които Цариградската конференция бѣше одобрила? Ще ли да се радва на привилегиитѣ, на които Сърбия и Ромѣния тогава се радваха? И призракътъ на едно българско княжество, свободно и честито, понѣкога свѣтнѣше въ нашата тъмница и ни утѣшаваше за минута.

Безъ подобни утѣхи въ оная епоха мжно се изкар-